



Бібліотеки – дітям

Кіровоградщини

ПІДСУМКИ 2019 РОКУ

КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ
ІМ. Т. Г. ШЕВЧЕНКА
НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ВІДДІЛ

Бібліотеки – дітям Кіровоградщини

Підсумки 2019 року

статистично-аналітичний огляд

Кропивницький — 2020

УДК 02(477.65)
Б 59

Бібліотеки – дітям Кіровоградщини. Підсумки 2019 року : статистично-аналітичний огляд / Кіровогр. обл. б-ка для дітей ім. Т. Г. Шевченка ; науково-метод. від.; уклад. Н. Расторгуєва; ред. О. Ліпей; відп. за вип. Т. Манжула. — Кропивницький, 2020. — 16 с.

У виданні аналізується діяльність бібліотек Кіровоградської області з користувачами-дітьми у 2019 році: зміни, які відбулись у бібліотечній мережі та кадровому складі; статистичні показники; матеріально-технічна база; стан бібліотечних фондів; фінансові надходження і їх використання та ін. Висвітлюються значимі соціокультурні заходи, спрямовані на залучення дітей до бібліотеки, промоцію читання.

Видання адресоване керівникам бібліотечних закладів області, фахівцям у галузі бібліотечної справи.

Аналіз статистичних даних, наданий публічними бібліотеками про роботу з користувачами-дітьми у 2019 році, показав наступне.

Мережа публічних бібліотек в Кіровоградській області станом на 1.01.2020 року нараховувала **568** закладів. Кількісний склад бібліотек залишився на рівні 2018 року.

Із загальної кількості бібліотек, **послуги дитячому населенню області надавали 30 спеціалізованих бібліотек для дітей і 87% публічних бібліотек для дорослих.** Також, слід зазначити, що у структурі **22 бібліотек** (районних, міських, сільських) функціонували **20 дитячих відділів, 2 абонементи з обслуговування дітей.** Окрім того, із загальної кількості бібліотек, **63 публічні бібліотеки,** увійшли до складу 17 ОТГ, що на 13 закладів більше 2018 р.

Два великі населені пункти області не мають бібліотек для дітей – міста Знам'янка і Мала Виска. Але якщо в Знам'янській МЦБС, у структурі 2-х філій, функціонують дитячі відділи, то дитяче населення м. Мала Виска залишилося, практично, без бібліотеки. Районний бібліотечний інформаційний центр (РБІЦ), створений на базі Маловисківської районної бібліотеки, обслуговує 300 дітей, у той час, як у 2018 р., у дитячому відділі бібліотеки було 1200 користувачів-дітей.

Публічними бібліотеками області обслуговано 98,2 тис. користувачів-дітей (виконання плану – 104,1%). Вагомі поповнення документних фондів дитячою літературою сприяли притоку до бібліотек нових читачів. Так, показник *«залучені користувачі»* склав **12407** дітей, що на 1430 осіб більше порівняно з 2018 р.

Бібліотеки *відвідали* **1** млн **132,6** тис. осіб (виконання плану – 119,3%). *Видано* користувачам-дітям **1** млн **982,1** тис. прим. документів (виконання плану – 107,1%).

Проте наведені статистичні дані менші, ніж у 2018 році на: 4,2 тис. користувачів, 57,6 тис. відвідувань, 167,8 тис. прим. документовидачі. На зменшення статистичних даних, зокрема, вплинули: відсутність даних по роботі з дітьми по 13-ти сільських бібліотеках Добровеличківського району, де не визначено методичний центр, що відповідає за роботу бібліотек (районні бібліотеки з 2019 року увійшли до складу Добровеличківської селищної ОТГ); неточні дані по сільських бібліотеках окремих ОТГ.

Середнє відвідування по області становить 11,5, *читаність* – 20,2, що, відповідно, на 0,1 і 0,8 менше 2018 р.

На початок 2020 р. *«дитячий фонд»* публічних бібліотек області нараховував **1** млн **811,1** тис. прим. документів. За *мовною ознакою* превалювала друкована продукція *державною мовою* – 56,9%, що більше на 1,1% за 2018 р. За *видовою ознакою* у фондах: книг – 96,9%, періодичних видань – 3,0%, АВД і ЕД – 0,1%.

Вилучено у звітному році **90,0** тис. прим. документів.

Забезпеченість документами на одного користувача – 18,4, що на 0,2 менше 2018 року.

Публічні бібліотеки області *отримали* **36164** прим. документів дитячої літератури, що на 9,5 тис. прим. більше 2018 року.

Коефіцієнт оновлення «дитячих фондів» становить 2,0 (на 0,6 більше 2018 р.), обертаність – 1,1.

Огляд роботи спеціалізованих бібліотек для дітей

(без даних по обласній бібліотеці для дітей ім. Т. Г. Шевченка)

Спеціалізовані бібліотеки для дітей Кіровоградщини впродовж 2019 року працювали над вирішенням проблем, із огляду на виклики часу; створенням творчої атмосфери, задля об'єднання читанням населення місцевих громад; розширенням бібліотечного простору своїх бібліотек, виходячи на вулиці і в парки; залученням нових читачів; впровадженням інноваційного досвіду колег і постійним удосконаленням своєї професійної майстерності.

Мережа спеціалізованих бібліотек для дітей (становить 5,3% від загальної кількості публічних бібліотек області) збережена: Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т. Г. Шевченка; 13 районних; 12 міських; 1 селищна; 2 сільських; дитяча філія Новоукраїнської ЦБ. Три заклади – Помічнянська міська бібліотека для дітей, ДФ Новоукраїнської ЦБ, Добровеличківська селищна бібліотека для дітей входять до складу ОТГ. На жаль, розпорядженням Добровеличківського селищного голови від 12 серпня 2019 року №77-к «Про впорядкування структури та чисельності штатів комунальних закладів» для оптимізації витрат на утримання комунальних закладів, КЗ «Добровеличківська селищна бібліотека для дітей» ОТГ із приміщення в центрі селища площею 280 кв. м. переведена в приміщення КЗ «Добровеличківська селищна бібліотека для дорослих», де розмістилася у 2-х кімнатах площею 52 кв. м.

Із загальної кількості – 14 бібліотек для дітей перебували у складі 12 ЦБС. Решта працювали поза межами ЦБС.

Роботу бібліотек для дітей забезпечували **93 фахівці**. Усі працювали в режимі *повної робочої зайнятості*.

За *освітою*: 50 працівників мають повну вищу, у т.ч. 31 – бібліотечну, 42 – базову вищу, у т.ч. 35 – бібліотечну, 1 – загальну середню освіту. Позитивно, що з загальної кількості працюючих – **71,0% осіб мають бібліотечну освіту**.

За *стажем роботи*: до 3-х років – 5, 3-9 р. – 7, 10-20 р. – 18 і понад 20 років – 63 особи.

Поряд із цим, відбулися певні *кадрові зміни* в окремих бібліотеках для дітей. Здійснені призначення нових керівників у Гайворонській і Новгородківській РБД. Оновився штат у Компаніївській, Устинівській РБД. Вакансії в Голованівській і Новгородківській РБД. Відбулося скорочення 1 штатної одиниці по КЗ «Добровеличківська селищна бібліотека для дітей» Добровеличківської селищної ОТГ.

Належність бібліотек до *груп за оплатою праці* розподілилися наступним чином: 7 – до 3-ої групи, 13 – до 4-ої, 9 – поза групою.

Планові показники 2019 р. виконані: користувачів – на 102,8%, видача документів – на 103,3%, відвідування – на 133%.

Послугами бібліотек для дітей області протягом 2019 р. скористалися **46,8** тис. дітей різного віку та організатори дитячого читання.

Згідно *єдиної реєстраційної картотеки* користувачами бібліотек стали **31,3** тис. осіб. Із загальної кількості, число користувачів – *дітей до 15 років* становило 85,4%; *понад 15 років* – 14,6%.

Кількість дітей, що вперше записалися до бібліотек – 5953 особи, що на 1163 читачів більше порівняно з 2018 роком.

Приділялася увага *дітям із особливими потребами*. Читачами бібліотек є 553 особи даної категорії.

Користувачам *видано 944,8* тис. прим. документів. Продовжує зростати попит на книги і періодику *державною мовою – 78,4%* від загальної документовидачі, що на 1,6% більше ніж у 2018 році. Відносний показник *читаність – 20,2*.

Із загальної кількості взятих користувачами документів найбільше *книг – 78,5%, періодики – 21,0%, АД і ЕД – 0,5%*. Ріст попиту абонентів на книги є, скоріш за все, результатом збільшення надходжень нових видань до бібліотек.

Показник *«відвідування»* бібліотек становить **593,9** тис. *Середнє відвідування – 11,5*. Слід відзначити, що порівняно з 2018 роком на 2,1% збільшилася відвідуваність сайтів дитячих бібліотек – 23,7% від загального показника.

Документний фонд бібліотек для дітей на початок 2020 року склав **538,4** тис. прим. Порівняно з 2018 р. зменшився на 13 тис. 559 прим.

За *видовою ознакою* у фондах: книг – 96,8%, періодики – 3%, аудіовізуальних документів і електронних видань – 0,2%.

Мовна приналежність: державною – 58% (на 2,5% більше за 2018 р.), російською – 41,9% (менше на 2% за 2018 р.), національних меншин та іноземною – 0,1%.

Відносні показники: *обертаність фонду – 1,7*, на рівні 2018 р.; *забезпеченість документами* на одного користувача – 11,5 прим., на 0,1 менше попереднього за звітним року.

У 2019 р. до бібліотек для дітей *надійшло 12,3* тис. прим. документів, більше на 3,2 тис. ніж у 2018 р. Серед отриманих документів: 77,9% – *книги* і 22,1% – *періодика*; 88% надходжень склали документи *українською мовою*. Вагоме поповнення фондів мали Петрівська РБД – 1090 прим., ЦБД ім. Ю. Гагаріна Олександрійської МЦБС – 820 прим., Олександрівська РБД – 709 прим. Від 400 до 550 прим. отримали Бобринецька, Благовіщенська, Долинська, Компаніївська, Новомиргородська РБД, ЦБД і філії №№ 12, 19 для дітей ЦБС м. Кропивницького, Помічнянська МБД, дитяча філія Новоукраїнської ЦБ.

Незначні надходження – до 200 прим. – по Новоархангельській РБД, Витязівській СБД Бобринецького району, Світловодській ДК МБД.

Коефіцієнт оновлення фонду – 2,3, на 0,7 більше 2018 року.

Аналіз джерел надходження документів показав наступне.

У 2019 році бібліотеки мали вагомі *придбання книжкової продукції* для поповнення бібліотечних фондів. Від загального числа отриманих книг – **65,3%** видань надійшли до бібліотек на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2018 року № 941-р. «Про затвердження переліку книжкової продукції для поповнення бібліотечних фондів» через обмінний фонд ОУНБ ім. Д. Чижевського. Також, **14,4%** – придбані в магазинах і видавництвах; **15,3%** – дарунки, у т.ч. спонсорами; **5,0%** – замінені читачами замість втрачених та за наслідками переобліків.

Позитивно, що окремі бібліотеки отримали *кошти з місцевих бюджетів* на придбання книг: Благовіщенська, Долинська, Компаніївська, Новомиргородська РБД, 5 філій для дітей ЦБС м. Кропивницького і 2 філії для дітей Олександрійської МЦБС, Витязівська СБД Бобринецького району.

Поповненню фондів **62,1% бібліотек для дітей** сприяли проведені *акції, дарунки читачів, авторів книг*. КЗ «Районна бібліотека для дітей Долинської районної ради», Побузька МБД, МБД філія № 19 ЦБС м. Кропивницького, завдяки участі в голосуванні за кращу книгу в номінації «Література для дітей» на відзначення книжковою премією «Еспресо. Вибір читачів 2019», отримали в дарунок твори-фіналісти: «Дитя песиголовців» В.Аренєва; «Зграя» А. Нікуліної та «Арктична пасіка» О. Дерманського. Загалом, *подаровані бібліотекам книги склали 1,4 тис. прим.*

Невід'ємною складовою частиною фонду бібліотек є *періодичні видання*. У середньому, **1 бібліотека для дітей отримувала 14 назв періодики**.

Для передплати використані різні джерела фінансування. Так, **65,5%** бібліотек здійснили передплату за кошти, виділені з місцевих бюджетів. Окремі бібліотеки, для розширення репертуару періодичних видань, долучили кошти спецфонду: філії для дітей ЦБС міст Кропивницького, Олександрії та Вільшанської РБД.

Лише завдяки коштам від платних послуг та спонсорів мали періодику Гайворонська, Компаніївська, Новгородківська, Новоархангельська РБД, філія для дітей № 8 Світловодської МЦБС.

Бобринецька і Устиніська РБД, Світловодська ДК МБД періодику не отримували.

Бібліотеки для дітей продовжили роботу над упорядкуванням документного фонду. Вилучено **25,9 тис. прим. документів**. Вибуття вдвічі перевищило надходження.

Причини списання: 89,3% – за зношеністю, 8,9% – морально застарілі, 1,6% – втрачені користувачами, 0,2% – за результатами переобліків, дублетні. Вибуття документів *за видами:* книг – 90,1%, періодики – 9,9%; *за мовами:* 29,7% – українською, 70,3% – російською.

Продовжувалася робота над впровадженням УДК: здійснювалося шифрування нових надходжень, перешифрування раніше отриманих книг. Внесені зміни у розстановку фонду, ДБА, до Сумарних книг обліку, Щоденників роботи тощо.

Щодо забезпечення дитячих бібліотек **сучасними технічними засобами**. Протягом 2019 р. з (10,3%) бібліотеки отримали оргтехніку. На кінець звітнього року 96,5% дитячих бібліотек мали: 98

одиниць комп'ютерів, 69 одиниць копіювально-розмножувальної техніки, 42 одиниці мультимедійного обладнання. Але, говорячи про комп'ютеризацію дитячих бібліотек, слід зазначити, що 27,6% закладів мають лише 1 комп'ютер. У Рівнянській СБД оргтехніка відсутня.

Засоби зв'язку: у 28-ми бібліотеках для дітей є електронна пошта, 17-ти – стаціонарний телефонний зв'язок, Світловодській МБД – факс. Доступом до мережі Інтернет забезпечені 28 бібліотек для дітей.

Поліпшилася **матеріальна база** 7-ми закладів. У бібліотеках відбулися ремонти, придбання меблів, заміна вікон на енергозберігаючі склопакети, встановлення пожежної сигналізації та підключення до системи централізованого пожежного спостереження тощо.

У КЗ «*Районна бібліотека для дітей Долинської районної ради*» ремонт приміщення здійснено за кошти місцевого бюджету на суму 51700 тис. грн; нові меблі придбано завдяки грантовому проекту від Агенства США з Міжнародного розвитку (USAID) за програмою «Підтримка малих проектів» (SPA) на суму 57774 тис. грн. На покращення матеріальної бази *Петрівської РБД* використано 249 тис. грн бюджетних коштів: відремонтовано абонемент, вхідний коридор, фасад бібліотеки; придбані односторонні та двосторонні зручні стелажі для книг та книжкових виставок.

Ремонт кімнати, коридору, актової зали приміщення *Олександрійської ЦМБД ім. Ю. Гагаріна* здійснено за рахунок коштів спеціального фонду і благодійних внесків.

Працівники **Голованівської РБД**, використовуючи власні можливості, обладнали на абонементі для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку «Книжкове містечко для маляток-розумняток»: модернізували стелажі відповідно до зросту читачів та оформили їх у вигляді яскравих будиночків.

Дитячі бібліотеки розвивали **додаткові платні послуги**. Зокрема, 86,2% бібліотек для дітей надали платних послуг на суму **59,6** тис. грн, що у порівнянні з попереднім роком більше на 1,9 тис. грн. Найбільше коштів від надання платних послуг отримали Олександрійська ЦМБД ім. Ю. Гагаріна – 18,2 тис. грн, п'ять філій для дітей ЦБС м. Кропивницького – від 3,4 до 4,5 тис. грн. Вагомі напрацювання – 1,4-2,1 тис. грн мали: Бобринецька, Гайворонська, Долинська, Новгородківська, Олександрівська, Петрівська РБД, Світловодська МБД філія № 8, Олександрійська МБД філія № 3, а також Добровеличківська селищна бібліотека для дітей і ДФ Новоукраїнської ЦБ, що входять до складу ОТГ. Кошти використано на придбання книг, передплату періодики, поліпшення матеріально-технічної бази.

Для розвитку і створення привабливості закладів бібліотеками *залучено 577,4 тис. грн спонсорських і благодійних внесків*, що на 392,2 тис. грн. більше 2018 р.

Бібліотеки для дітей **вивчали потреби і запити користувачів**. Проведено 108 досліджень, 155 аналізів читань, під час яких опитано більше 6,6 тис. учнів 1-9 класів, організаторів дитячого читання. Окрім того, ОБД ім. Т.Г. Шевченка долучає дитячі бібліотеки до участі у всеукраїнських дослідженнях. Зокрема, учасниками соціологічного дослідження «Бібліотека і книга у формуванні професійної компетентності дитини», моніторингу «Книга року – 2019» стали 50 бібліотекарів та

170 читачів 10-ти бібліотек для дітей. У щорічному моніторингу «Незадоволений читацький попит на дитячу літературу в бібліотеках України для дітей у 2019 р.» брали участь усі дитячі бібліотеки.

Невід'ємною частиною професійної діяльності усіх бібліотек для дітей є **видання друкованої продукції** та створення сучасних форм реклами: презентацій, бук-трейлерів, відеороликів тощо. За рік опубліковано чи представлено он-лайн більше 350 назв матеріалів. Наклад друкованої продукції склав 3,3 тис. прим. Серед видів друкованих матеріалів популярні: буклети, пам'ятки, закладки, календарі, флаєри, які розповсюджувалися серед користувачів. Створення віртуальних матеріалів та представлення їх на YouTube практикують ЦМБД ім. Ю. Гагаріна і МБД філія №3 Олександрійської МЦБС, філії для дітей ЦБС м. Кропивницького, Долинська, Компаніївська, Олександрівська, Петрівська РБД.

Бібліотеки активно використовували **ЗМІ та віртуальний комунікаційний простір**, щоб «бути видимими» для громади. 18 БД (64%) ведуть власні сайти і блоги. Активно публікують пости на сторінках у Фейсбук. Протягом 2019 р. опубліковано 603 інформації в місцевих газетах, на радіо і ТБ; 13,7 тис. інформацій (тексти, фото, відео) представлені в мережі Інтернет.

Як **методичні центри** для підвідомчих бібліотек з питань організації роботи з дітьми, центральні міські та районні бібліотеки для дітей забезпечували *підвищення професійної майстерності* бібліотекарів. Провели самостійно чи спільно з бібліотеками для дорослих 321 різноманітних за формою заходів: семінари, практикуми, стажування, тренінги, майстер-класи, творчі лабораторії, школи молодого/сільського бібліотекаря, дні: методичні, творчої ініціативи, професійного спілкування, конкурси тощо. На жаль, бібліотеки для дітей, що увійшли до складу ОТГ, не мають методичних центрів, за винятком ДФ ЦБ Новоукраїнської ОТГ. За наявності фінансування, вони беруть участь у заходах із підвищенні кваліфікації, організованих ОБД ім. Т. Г. Шевченка. З метою надання консультативно-практичної допомоги сільським/міським бібліотекарям керівниками дитячих бібліотек здійснено 115 *виїздів*. Проте, із-за відсутності фінансування, транспортного зв'язку із селами, надання допомоги з виїздом на місця є проблематичним.

Позитивні зміни відбулися у змісті роботи бібліотек.

Кіровоградська ОБД ім. Т.Г. Шевченка і бібліотеки області є партнерами у проведенні обласних і всеукраїнських заходів. Це стосується і такого актуального напрямку роботи, як *розвиток професійної компетентності бібліотекарів* через систему безперервної освіти, про що наголошується у Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України».

На шести організованих ОБД ім. Т. Г. Шевченка заходах із підвищення кваліфікації пройшли навчання 113 бібліотечних фахівців. Контингент учасників, які брали участь у навчаннях – працівники бібліотек для дітей, публічних для дорослих бібліотек, у т. ч. і 8 ОТГ – Новоукраїнської, Великосеверинівської, Дмитрівської, Катеринівської, Первозванівської, Піщанобридської, Соколівської, Бобринецької.

Чималий загаль керівників і бібліотекарів були присутні на *обласному семінарі-практикумі «Роль бібліотек для дітей в реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання дітей і молоді на 2016-2020 роки»*, *обласному майстер-класі «Безпечні онлайн ресурси для дітей»*.

В *обласних творчих лабораторіях бібліотечної інноватики для сільських бібліотекарів* навчалися сільські бібліотекарі Бобринецького району та Бобринецької міської ОТГ (на базі КЗ «Бобринецька районна дитяча бібліотека»); сільські бібліотекарі Новоукраїнського району та Новоукраїнської міської ОТГ (на базі дитячої філії ЦБ Новоукраїнської міської ОТГ).

Пройшли стажування новопризначений заступник директора Новгородківської РЦБС з питань обслуговування дітей, бібліотекар СБ Тишківської ОТГ.

Разом з тим, через відсутність фінансування, не відвідували заходи з підвищення кваліфікації працівники Благовіщенської, Вільшанської, Гайворонської, Новоархангельської РБД, Світловодської ДК МБД, Побузької МБД Голованівського району, Новомиргородської МБД, Добровеличківської селищної бібліотеки для дітей.

Інший напрям співпраці – *залучення дітей до різноманітних всеукраїнських заходів*, спрямованих на популяризацію читання, бібліотеки, реалізацію творчих здібностей і талантів дітей.

Учасниками обласного етапу *Всеукраїнського конкурсу дитячого читання «Книгоманія – 2019»* стали майже 1500 юних читачів із 28 районів, міст та ОТГ області. Два переможці: *Єрещенко Анна* з с. Аджамка Кіровоградського району – від області та *Печенюк Єлизавета* з м. Кропивницького, як обласного центру, взяли участь у Дитячому форумі та Фестивалі дитячого читання «Книгоманія» у Львові.

Набуває популярності і *Всеукраїнський конкурс «Лідер читання»*, започаткований НБУ для дітей. У 2019 р. на обласний етап конкурсу були надіслані 18 творчих проєктів із презентаціями від кращих читачів районів та міст області. Обласне журі визначило три призових місця: 3-є місце – *Іващенко Ангеліна*, читачка Долинської районної бібліотеки для дітей, учениця 7-го класу та *програма літніх читань «Веселе літо – 2019» КЗ «Районна бібліотека для дітей Долинської районної ради»*; 2-е місце – *Черевко Анастасія*, читачка Компаніївської районної бібліотеки для дітей, учениця 6-го класу та *програма літніх читань «Літо, книга, позитив!» Компаніївської районної бібліотеки для дітей*; 1-е місце та звання «Лідер читання» отримала *Лелеко Анастасія*, читачка Петрівської районної бібліотеки для дітей, учениця 7-го класу та *проєкт «В пошуках супер Reading child»* в рамках програми літнього читання «Книжкове літо – 2019: читаємо, граємо, відпочиваємо» *Петрівської районної бібліотеки для дітей*. Діти і колективи бібліотек були відзначені ОБД ім. Т. Г. Шевченка. Нагородою для чемпіонки читання стала поїздка до табору «Сонячний» Українського дитячого центру «Молода гвардія» на Одещині, де проходив Бібліофест лідерів читання за участі кращих читачів країни.

Втретє бібліотеки області брали участь у *Всеукраїнському дитячому літературному конкурсі «Творчі канікули»*. Від юних авторів з усіх куточків області отримано 66 цікавих творчих робіт. Тринадцять кращих, що перемогли в обласному етапі, були надіслані на адресу оргкомітету Національної бібліотеки України для дітей. На всеукраїнському рівні, у двох номінаціях із 7-ми, отримали перемогу наші юні земляки, а саме: у номінації «Безмежний світ моєї уяви» (вікова категорія 11-13 років) **Фесенко Тимофій** з м. Кропивницького (як читач Олексіївської сільської бібліотеки Бобринецького району) та у номінації «Моя майбутня професія» (вікова категорія 14-18 років) **Сергієнко Богдан** з м. Олександрії. Окрім того, твори двох наших учасників, переможців

обласного етапу конкурсу у віковій категорії 11-13 років: **Кулика Ігора** з с. Бандурове Олександрівського району (номінація «Знайомтеся – це ми!») та **Гришук Софії** з м. Кропивницького (номінація «Моя майбутня професія») визнані серед кращих і разом з творами переможців конкурсу увійшли до збірки «Творчі канікули – 2019».

Серед числа конкурсів слід назвати і *Всеукраїнський конкурс есе «Діти єднають Україну»*. Із 64-х творчих робіт, отриманих на обласний етап конкурсу, кращі 6-ть були надіслані до Головного оргкомітету в Національну бібліотеку України для дітей для участі в II турі. Переможці обласного етапу конкурсу відзначені ОБД ім. Т. Г. Шевченка. У віковій категорії 10-14 років: Хмель Олег (м. Кропивницький), Саєнко Сергій (м. Долинська), Нейманіс Еріка (м. Новомиргород); у віковій категорії 14-18 років: Скорупич Артем (с. Червонокосянтинівська, Петрівський район), Остапчук Вікторія (с. Підлісне, Олександрівський район), Шеремет Тамара (с. Варварівка, Новоукраїнський район).

Не можна обійти увагою традиційний *Всеукраїнський тиждень дитячого читання*. Близько 8,5 тисяч дітей стали учасниками численних заходів під час Тижня у 2019 р.

Слід відзначити, що бібліотеки для дітей спрямовували діяльність на розробку, реалізацію власних проєктів та участь у глобальних проєктах на здобуття відповідних грантів, які б мали позитивний потужний вплив на докорінне покращення та осучаснення бібліотек. Наведемо приклади проєктів, ініціатив, які надали можливість бібліотечним установам застосовувати свій високий професіоналізм на користь громади.

Працівники КЗ «*Районна бібліотека для дітей Долинської районної ради*» разом з волонтером Корпусу Миру в Україні реалізували **проєкт «Долинська бібліотека – креатив центр»** підтриманий Агенством США з Міжнародного розвитку (USAID) за програмою «Підтримка малих проєктів» (SPA). Як результат, створення нового формату бібліотеки, шляхом зонування бібліотечного простору, де діти поєднують пізнання з дозвіллям та розвитком творчих здібностей, спілкуються, навчаються, проводять у бібліотеці більше вільного часу.

На базі *Олександрівської ЦМБД ім. Ю. Гагаріна*, завдяки реалізації грантового **проєкту «Платформа 3-Д: добра, довіри, досвіду»**, відкрилася «Школа 3D-моделювання та робототехніки». У кімнаті розташовано: кібернетичну команду роботів, моноблок, 3D-принтер, 3D-сканер та 3D-ручки. В Школі діти навчаються програмуванню та кодуванню, робототехніці, 3D моделюванню. Восени в бібліотеці відбулася презентація **проєкту «Корекційно-розвиваюча студія «Сонячні зайчики»**, що стало можливим завдяки перемозі в рамках програми «Активні громадяни», яка підтримана Британською Радою в Україні. Проєкт спрямований на створення умов для саморозвитку та самореалізації дітей з особливими потребами. За отримані грантові кошти – 15 тис. грн, придбано матеріали для проведення майстер-класів, ігровий інвентар та обладнання. Діти з особливими потребами отримали безпечний простір для спілкування з однолітками в бібліотеці. Протягом року 1456 дітей стали учасниками 32-х заходів та розваг, 228 осіб – користувачами бібліотеки.

КЗ «*Бобринецька районна дитяча бібліотека*» реалізувала **проєкт «Бібліотека свободи»**, що переміг у Всеукраїнському конкурсі проєктів «Місцеві ініціативи для розвитку громад». За проєктом бібліотека отримала сучасне оснащення: проектор з екраном, маркерні дошки; дитячі розвиваючі пазли, настільні та дидактичні ігри для логічного мислення. Як результат, заклад став простором для проведення креативних заходів, як: інформаційної ігротеки «Живемо — навчаємось — працюємо — розвиваємось — відпочиваємо» учасники якої навчалися створенню

власних бізнес-проектів шляхом участі в настільній гри-симуляторі «Світ Громад»; циклу ігор «Мафія», організованих ГО «Темп»; засідань шкільних парламентів району, учнів – членів наукового товариства «Дослідник» МАН України тощо.

Завдяки Кіровоградській ОБД ім. Т. Г. Шевченка 17 бібліотек для дітей (Благовіщенська, Бобринецька, Вільшанська, Гайворонська, Добровеличківська, Долинська, Компаніївська, Новгородківська, Новоархангельська, Новомиргородська, Олександрівська, Петрівська, Устинівська РБД, Помічянська і Побузька МБД, Витязівська і Рівнянська СБД) стали учасниками проекту **«Інформаційна підтримка ЄС - бібліотекам для дітей та юнацтва в Україні»**, профінансованого Представництвом Європейського Союзу в Україні. Завдяки проекту, в бібліотеках для дітей відкриті куточки Європейського Союзу «ЄС на книжковій полиці» в оформленні яких використана друкована продукція надана Представництвом ЄС, проведено їх презентації та низка заходів про ЄС для дітей різних вікових категорій. Як діти, так і дорослі, отримали унікальну можливість більше дізнатися про історію, принципи функціонування, керівні інституції, органи ЄС та їх діяльність, про країни, що входять до ЄС, відносини Європейського Союзу та України, навчання в Європі та багато іншого.

У 2019 р. 20 бібліотек для дітей взяли до запровадження проекти – переможці **Всеукраїнського конкурсу проектів «Мої права – моє життя»**, створені дітьми на теми, які для них є актуальними і про що вони хотіли б почути під час заходів, які проводять бібліотеки. Зокрема, 8 дитячих бібліотек у 2019 р. використали розробки проекту **«Булінгу - ні»** (автор – Вероніка Дороніна Дніпропетровська область, м. Кам'янське). КЗ «Районна дитяча бібліотека Долинської районної ради» втілила у практику роботи проект **«Споживач - король ринку»**, авторами якого були її читачі. Правовий тренінг «Споживач - король ринку» проведено не лише для користувачі РБД, а й 254 дітей - читачів 5 сільських бібліотек району. За цим же проектом працювала КЗ «Бобринецька районна дитяча бібліотека».

Власні проекти втілювали бібліотеки для дітей ЦБС м. Кропивницького. У ЦМБД, завдяки реалізації проекту **«БІБЛІОТЕКА+ВОЛОНТЕР – простір нових можливостей»**, працював клуб з програмування Code Club UA в рамках всесвітньої волонтерської програми зі створення мережі безкоштовних факультативних клубів кодування для дітей віком від 9 до 13 років. Допомогала бібліотеці волонтер Школи програмування Ш++ та координатор проекту у місті Кропивницькому Ірина Іванова. Діяв мовний гурток «Англійська з Beth Bowman» для дітей 10-13 років, заняття якого проводила волонтерка Корпусу Миру США в Україні Елізабед Боуман.

Бібліотека для дітей – філія № 12, у партнерстві з Центром комплексної реабілітації для дітей з інвалідністю Фортечної районної у місті Кропивницькому ради, розробила проект **«Inclusion в бібліотеці»**. Бібліотекою за сприяння працівників Центру в 2019 році проведено декілька заходів для дітей.

У бібліотеці для дітей – філії № 19 діяла програма **«У книжковім дивосвіті виростають творчі діти»**, за партнерства з ДНЗ №№ 62 і 67, розрахована на батьків та дошкільнят. Проект **«Дитяча бібліотека в Інтернет-просторі: нові маршрути, новий погляд, нова якість»** був спрямований на пошук нових форм популяризації книги, читання, бібліотеки у Всесвітній мережі. Цільова аудиторія: школярі, підлітки та дорослі. Цікавим проектом минулого року був і **фотовідеопроєкт «Зіркові автори радять»**. Бібліотекарі запропонували сучасним відомим дитячим письменникам порекомендувати дітям найкращу, на їхню думку, книгу, але не свою, а іншого автора. Щоб отримати унікальні фото авторів з рекомендованою книгою, звернулися особисто до дитячих письменників, які охоче підтримали ідею. Автори або надсилали фото на пошту, або ж фотографувалися і ставили лайки улюбленим книгам в бібліотеці під час турне, чи

погоджувалися на відеозйомку. Протягом року, на бібліотечній сторінці у Facebook, дитячі письменники публікували відеокоментарі, рекомендували популярні книги. До проєкту долучилося понад 10 сучасних дитячих авторів. Так, [Олена Горобець](#) звернула увагу дітей на збілочку віршів [Івана Андрусяка](#) «Лякація», Сергій Куцан – автор неперевершеної співучої миші, рекомендував почитати про пригоди Малюка та веселуна Карлсона від Астрід Ліндгрєн, [Марина Павленко](#) порадила книгу Люсі-Мод Монтгомері «Енн із Зелених Дахів» тощо.

У листопаді та грудні бібліотеки-філії для дітей ЦБС м. Кропивницького та Олександрійської МЦБС приєдналися до показу фільмів у рамках **кіноклубного фестивалю «Українське дитяче кіно»**, який вперше проводився в Україні. Проєкт втілено завдяки компанії «Артхаус Трафік» за підтримки Державного агентства України з питань кіно та фестивалю кіно для дітей та підлітків «Чілдрен Кінофест». Це дало можливість численній аудиторії дітей і дорослих переглянути сучасні українські стрічки.

В усіх бібліотеках діяли *Програми літніх читань*, заходи в рамках яких відвідали більше 28,3 тис. дітей.

При бібліотеках для дітей працювали і 58 **об'єднань за інтересами**: клуби, гуртки, студії, школи, вітальні.

Найкращі напрацювання у роботі бібліотек області з користувачами-дітьми знайшли відображення на блозі «Фаховий меседж» обласної бібліотеки для дітей ім. Т. Г. Шевченка <http://fahovuymassage.blogspot.com/>.

Тож, наявні ресурси, досвід, реалізація власних програм і проєктів, спрямованих на промоцію читання та реновацію, створення сучасного простору, дають можливість бібліотекам забезпечувати інформаційні, освітні, дозвілєві потреби юних громадян, роблять бібліотеки бажаними для відвідування.

Разом з тим, проблемами для бібліотек, як і в попередні роки, залишаються відсутність стабільної системи фінансування в обсягах, достатніх для ефективної діяльності і розвитку, що ускладнює або унеможлиблює виконання виробничих процесів та обслуговування користувачів на сучасному рівні.

Продовжуючи розпочату роботу, рекомендуємо звернути увагу на:

- переформатування бібліотечного простору задля створення комфортного середовища для відвідувачів; промоцію читання;
- пошук грантових проєктів і розробку власних програм;
- продовження роботи з актуалізації бібліотечних фондів;
- підвищення рівня медіаграмотності, оволодіння базовими знаннями та навичками у сфері мас-медіа;
- вивчення досвіду роботи інших бібліотек з метою впровадження в практику роботи ефективних форм бібліотечного обслуговування дітей.

Відповідальна за випуск Т. С. Манжула

Редактор: О. В. Ліпей

Видавець та виготовлювач

Кіровоградська обласна
бібліотека для дітей ім. Т. Г. Шевченка
вул. Шевченка, 5
м. Кропивницький, 25006
Сайт: <http://librarychl.kr.ua>